WOORDWIJS

Met Hindoes in gesprek

A.S. van der Lugt

In dit artikel geef ik een voorbeeld van een inhoudelijke discussie over het hindoegeloof (A), leg ik uit hoe belangrijk het is om langdurige relaties met Hindoes op te bouwen (B), en ten slotte dat je moet letten op wat er gebeuren kan bij interculturele communicatie (C).

A. Dialoog

Als de apostel Paulus in de Griekse stad Athene met filosofen in gesprek is, doet hij twee dingen: in de eerste plaats laat hij merken dat hij hun gedachten kent en begrijpt. Hij heeft goed rondgekeken in de stad en hij citeert Griekse dichters. In de tweede plaats confronteert hij hen met Jezus Christus, die dood geweest is, maar leeft en terugkomt om te oordelen de levenden en de doden (Hand. 17:15-34).
Op deze wijze benaderen wij ook Hindoes: door kennis te nemen van hun denken en doen, ga je iets begrijpen van hun kijk op het leven. Zo kun je met hen in gesprek gaan, en al discussiërend komen tot het getuigenis aangaande Jezus Christus. De oproep tot bekering volgt dan vroeger of later, want discussie blijkt vaak niet tot ander inzicht te leiden.

Ziel

Als voorbeeld bespreek ik de gedachten rond reïncarnatie en karma (zie ook het artikel in de rubriek VERKENNING). De kern van een mens is de ziel, zeggen Hindoes. Die is één met de goddelijke oerkracht. Deze ziel incarneert steeds opnieuw. De verlossing is daar, als de ziel niet meer in het aardse bestaan wordt opgenomen, maar opgaat in het kosmische absolute zijn, zoals een druppel opgaat in de zee.
Laten we beginnen hiervan iets te begrijpen. Denk eens aan een heldere avond. Je staat op de heide of je loopt langs het strand. Je ziet boven je de sterrenhemel, de oneindige diepte en hoogte. Je hoort het klotsen van de zee, dat eindeloos doorgaat. Je voelt dat je een stofje bent, een nietigheid. Op zulke moment kan een mens overvallen worden door het tegenovergestelde gevoel. Dat jij niet in de ruimte bent, maar de ruimte in jou. Dat alles tegelijk waar is. Dat de hele kosmos in je is en jij in de kosmos, kortom een eenheidsbeleving. Er zijn talloze mensen, die dergelijke belevingen hebben opgedaan (zie onder, het gedicht van J.A. dèr Mouw).

Onderscheid

Als je dan de Bijbel erbij neemt, leer je dat het onderscheid tussen ziel en lichaam niet zo is als de Hindoe denkt. Er is zeker verschil tussen ziel en lichaam, denk maar aan deze woorden van de Here Jezus: ‘Weest niet bevreesd voor hen die wél het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden’ (Mat. 10:28). Het vervolg van de uitspraak van de Here maakt duidelijk dat de ziel niet samenvalt met God: ‘Weest veeleer bevreesd voor Hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel’. Er is een fundamenteel verschil tussen Schepper en schepsel volgens het christelijk geloof en zelfs in de eeuwigheid wordt dat niet opgeheven. De Bijbel kent een heel gevarieerd gebruik van het woord ziel of geest: soms betekent het gewoon je innerlijk of is het aanduiding van je persoon als geheel. Wie bij het woord ziel alleen maar denkt aan de kern van de mens zonder lichaam, komt tot grote misverstanden. Met een Hindoe moet je dus uitgebreid doorspreken over de vraag wie de mens is.
Maar vergeet niet dat de kernvraag waar een Hindoe mee bezig is (wat is echt, blijvend?; zie het citaat in het eerste bespreekpunt), geen onzin is, maar juist heel herkenbaar.

Daden

Het tweede punt waarover je met Hindoes in gesprek kunt gaan, is: karma. Zij nemen de menselijke verantwoordelijkheid zeer serieus. Alles heb je zelf in de hand, want jouw daden leveren de basis voor je voortbestaan in een volgend leven. Een positief saldo betekent een hogere levensstand later, een negatief saldo echter….
Je kunt Hindoes vragen hoe zij (bij hun sterven) weten wat het eindsaldo is. Mijn ervaring is dat zij dat niet kunnen vertellen. Zij hopen er maar het beste van. De meeste mensen weten ook niets van hun vorige leven, dus de ellendigen op aarde moeten maar aannemen, dat er een rechtvaardige toedeling van straf is. Controleren kunnen zij het niet. Hier blijkt dat het werkelijk een geloof is, in de zin van: een vooronderstelling, die voor de aanhangers waar is, ook al ontbreken harde feiten.

God
Het is evenwel belangrijk te bedenken wat ons christelijk antwoord is op de vraag naar de menselijke verantwoordelijkheid. In de eerste plaats: wij erkennen ook, dat daden gevolgen hebben. Wie goed doet, goed ontmoet (bijv. Spr. 3:3,4); en: het kwaad komt op je eigen hoofd neer (bijv. Spr. 22:24,25). Maar wij hebben daarin niet te maken met een onpersoonlijke kosmische wet. Het is de werking die de persoonlijke God daaraan geeft. Als David overspel pleegt en moordt, dan schaadt hij anderen en ook zichzelf. Maar hij belijdt: ik heb tegen God gezondigd (Ps. 51:6).
De Bijbel is pessimistisch over de kracht van de mens om het goede te doen. Er is een goddelijk ingrijpen nodig om verlossing te brengen. Met andere woorden: de wet van het karma kent geen genade. De God van de Bijbel doorbreekt de doorwerking van de zonde, door zijn genade in Christus. Hij verzoent Zich met mensen die het niet verdienen (Rom. 5:6, Christus is voor goddelozen gestorven).

B. Relaties
U begrijpt dat dergelijke gesprekken niet zomaar ontstaan. Je moet de Hindoes leren kennen, hun geloof leren begrijpen en gaandeweg met hen allerlei onderwerpen bespreken. Dat wil dus zeggen, dat het evangeliseren onder Hindoes over het algemeen via langdurig opgebouwde relaties gaat. Dat wordt vaak aangeduid met het woord 'vriendschapsevangelisatie', maar met die term heb ik wat moeite. Je kunt wel evangeliseren onder vrienden, maar je gaat geen vriendschap aan met dat doel, lijkt mij. Je kunt wel met iemand een intensieve en langdurige relatie aangaan met het oog op het getuigenis van Christus. Mogelijk wordt hij of zij een vriend, maar noodzakelijk is dat niet.

Migranten
De Hindoes in Nederland zijn grotendeels migranten, Hindostaanse Surinamers (ze zijn dus geen asielzoekers, hoewel er ook onder die groep Hindoes gevonden worden). Surinamers spreken vaak goed Nederlands, zeker de jeugd, en kennen veel van Nederland al uit lessen en verhalen in Suriname. Dat vergemakkelijkt het onderlinge contact. Toch is voor veel autochtone Nederlanders het hindoeïsme iets volslagen onbekends. Ook bij kerkleden. Daarom begint echt missionair zijn met veel vragen. Op een gezonde manier nieuwsgierig zijn, noem ik dat. Daarmee bedoel ik, dat je een goed beeld probeert te krijgen van de persoon met wie je spreekt. En dan niet alleen over zijn godsbeeld of godsdienstige opvattingen. De mens is meer dan zijn geloof. Hij heeft familie en vrienden (of niet), hij heeft werk en hobby's (of niet), hij woont ergens en heeft een gevoel van verbondenheid met Suriname (of juist niet).
Wie op deze manier iemand leert kennen, merkt vanzelf wat hem of haar ten diepste drijft en krijgt vanzelf allerlei gelegenheden iets te vertellen van wie jijzelf bent en wat jou drijft. Mijn ervaring met Hindoes is, dat je eerder te veel dan te weinig aanknopingspunten voor een missionair gesprek hebt.

C. Interculturele communicatie
Wie met mensen uit andere culturen over het evangelie spreekt, moet zich bewust zijn (of worden) van wat er gebeurt in de interculturele communicatie. Wie op bezoek gaat bij Hindostanen, komt in aanraking met gewoonten die voor ons vreemd kunnen overkomen. Soms verwacht uw gastheer dat u uw schoenen van de voeten doet bij binnenkomst. Het kan gebeuren dat u in een offerplechtigheid terechtkomt. Of dat de Hindoestanen onderling in het Hindi tegen elkaar spreken waar u bij bent. Niet alles heeft met religie te maken, ook christenen van Hindostaanse afkomst kennen soms de gewoonte om hun schoenen uit te doen (en in bepaalde streken van Nederland is dat ook gewoonte).
Het gaat erom dat u leert respect op te brengen voor gewoonten die wij niet kennen. U mag het best vreemd vinden, maar laat een oordeel achterwege en vraag aan uw gastheer of -vrouw wat zij van u verwachten. Geef evenwel uw grenzen aan, als u iets wordt gevraagd wat uw geweten niet toelaat, bijvoorbeeld eten van voedsel dat aan andere goden is geofferd. Als u uitlegt, dat u dat niet kunt aannemen omdat u dat beloofd hebt aan uw Heer Jezus Christus, dan ontvangt u meestal ook zelf respect van Hindoes. De meeste problemen tussen verschillende culturen doen zich voor, als er te weinig aan elkaar wordt gevraagd of uitgelegd.

Literatuur:
A.M.G. van Dijk (eindred.), H. Rambaran, C. Venema (red.), *Hindoeïsme in Nederland, achtergronden, geloofsbeleving en toekomstperspectieven van Surinaamse hindoes in de Nederlandse samenleving*, uitg. Damon, [z.p.] 1999.
Drs. Pieter van Kampen, *Na het laatste uur, geloof in reïncarnatie en christelijk geloof*, Kampen 1994.
Drs. L.W. de Graaff e.a., *Buitenlanders als buren, over christelijke naastenliefde en vreemdelingenbeleid*, Barneveld

1994.
Dr. David Pinto, *Interculturele communicatie*, Houten/Zaventem 1994.

Voor de bespreking:

1. Lees het volgende gedicht van J.A. dèr Mouw (1863-1919) een paar keer door en bespreek de eenheidsbeleving die daarin verwoord wordt.

Kent iemand dat gevoel: ’t is geen verdriet,
’t is geen geluk, geen menging van die beiden;
’t hangt over je, om je, als wolken over heiden,
stil, hoog, licht, ernstig; ze bewegen niet.

Je voelt je kind en oud; je denken ziet
door alles, wat scheen je van God te scheiden.
’t Is of een punt tot cirkel gaat verwijden;
’t is of een cirkel punt wordt en verschiet.

Je denkt: Nooit was het anders; tot mijn Wezen
ben ‘k al zo lang van sterfelijkheid genezen.
Je weet: Niets kan mij deren; ik ben Hij.

Tot zekerheid je twijfel opgeheven,
zo hang je als eeuwig boven je eigen leven:
Je bent de wolken en je bent de hei.

2. In verband met het gedeelte in het artikel over interculturele communicatie (C) geef ik hier een geval uit de praktijk. Mensen die in de zorg werken, herkennen het wellicht; anderen kunnen het zich misschien wel voorstellen. Eronder staan een paar vragen die de bespreking dienen:
‘Een klein hindoestaans jongetje werd ernstig ziek opgenomen in het ziekenhuis. Zijn gezondheidstoestand verbeterde echter snel. Alleen gebeurden er diverse dingen waarmee de verpleging zich geen raad wist. Zo kwamen de ouders met de meest fantastische, grote cadeaus aanzetten. De andere kinderen keken hier met jaloerse ogen naar. En ook de verpleging vond dat het vanuit opvoedkundig oogpunt niet goed was het kind zo met presenten te overladen. Ze zeiden hier iets van, maar de ouders reageerden volstrekt niet op de raadgevingen en kwamen steeds weer met spelletjes, vliegtuigen en zelfs een fietsje aanzetten, waarop het kind niet eens kon rijden, vanwege zijn ziekte. De verpleging was helemaal verbaasd toen er op een dag een hindoepriester verscheen om boze geesten te verdrijven. Zij wisten zich volstrekt geen houding te geven. Maar het kind genas zienderogen’ (David Pinto, grotendeels uit: *Interculturele communicatie*, p 132).
   a. Noteer voor uzelf de dingen die u opvallend of vreemd vindt (bijv. het overdreven verwennen van een ziek kind).
   b. Hoe zou u als verpleegkundige reageren op de ouders en de hindoepriester?
   c. Hebt u ervaring met culturele verschillen in uw omgeving (buurt, werk, school, kerk)? Vertel elkaar over die verschillen en hoe u ermee omgaat.